

varautuneesti, ja suomalaiset kieltävät herkästi myös ruotsalaisten panoksen maansa kulttuurin kehittämiseksi. Lisäksi sekä suomalaiset että ruotsalaiset väheksyvät venäläisten kykyjä eivätkä halua tutustua venäläiseen kirjallisuuteen. Tässä Byckling aivan oikein huomauttaa, ettei kirjoittaja ehkä ollut tutustunut venäläisen kirjallisuuden suomenoksiin, joita oli jo runsaasti saatavilla tuohon aikaan.

Vuosisadan vaihteessa radiakaali nuori näyttelijä Pavel Gaidaburov teki huomioita Suomesta näytellessään Aleksanterin teatterissa talvikausina 1899–1901. Niitä sisältyy hänen muistelmiinsa, jotka on julkaistu Neuvostoliitossa vuonna 1959. Gaidaburov arvostelee ankarasti Aleksanterin teatterin vanhoillista esitystyyliä ja traditioita. Edes kaasuväli ei ole korvattu sähkövalolla. Hän tunsu omantunnotuksia siitä, että kuului ikään kuin virallisen keisarihallituksen Venäjän edustajiin, koska näytteli venäläisessä teatterissa, ja hän aisti suomalaisten kasvavan venäläisvastaisuuden. Gaidaburov asui Helsingissä venäläisessä perheessä, joka hänen mukaansa eli kovin erillään suomalaisesta ympäristöstä.

Suomalaisen yleisön houkuttelemiseksi venäläiseen teatteriin alettiin lipunoston yhteydessä jakaa juoniselostuksia suomen ja ruotsin kielellä. Bycklingin mukaan ne olivat kovin kömpelöitä, lähtöisin suomalaisen kassanhoitajan kynästä. Parhaiten yleisöä yli kielirajojen saatiin musiikki- ja tanssiteatteriesityksiin, mutta myös hyvätaoiset ja organisoidut seurueet sekä lahjakkaiden näyttelijöiden vierailut vetivät teatterin täyteen. Tilanne heikkeni maailmansodan aikana ja tuolloisen pysyvän seurueen tasoa Byckling pitää pohjanoteerauksena. Taustalla oli sodan lisäksi Venäjän yhteiskunnallinen kriisi. *Finländskaja gazetan* kriitikko tiivistä näkemyksensä: tällaisella

teatterilla on osittain poliittinen tehtävä, sen pitäisi olla Venäjän valtakunnan asukkaita yhdistävä keskus Suomessa ja venäläisen kulttuurin ja ajattelun ahjo. Tätä tehtävää heikkotasoinen teatteri palveli huonosti.

Helmikuun vallankumouksen jälkeen vuonna 1917 teatteria käytettiin ahkerasti paitsi vierailevien teatteriseurueiden esityksiin myös kokoustilana. Aleksanterin teatteri sai edelleen Venäjän valtion tukea, mutta esityksiä sinne toivat erityisen paljon Helsingissä toimivat venäläiset harrastajateatteriryhmät, joiden toiminta koki räjähdysmäisen kasvun tuona poliittisen liikehännän aikana. Ryhmät pysyivätkin kenraalikuvernööriltä venäläisen teatterin tiloja kokonaan omaan käyttöönsä näyttämökaudeksi 1917–1918 ja ilmoittivat, etteivät tarvitse valtionapua. Se voitaisiin käyttää tilojen ja irtaimiston kunnostamiseen. Venäläisiä harrastajateatteriryhmiä oli Helsingissä tuolloin toistakymmentä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen teatterin hallinto siirtyi Venäjän Suomen alueen armeijan, laivaston ja työläisten neuvoston toimeenpanovalle komitealle. Itsenäistymisen ja kansalaisuuden jälkeen teatterin samoin kuin muun maahan jääneen Venäjän valtion omaisuuden katsottiin olevan sotasaalista. Kansallisoopperalle rakennus siirtyi vuonna 1919.

Liisa Bycklingin laatima Helsingin venäläisen teatterin historia on perinpohjainen ja vakuuttava. Joistain ratkaisuista olen kui-

tenkin eri mieltä. Kirjassa on kuvituksena runsaasti venäläisten näyttelijöiden kuvia roolihahmoissa sekä kuvia teoksessa käsiteltyjen näytelmien esityksistä muualla kuin Aleksanterin teatterissa. Vain harvat kuvat ovat Suomessa toimineesta venäläisestä teatterista. Hienot venäläiset valokuvat antavat käsityksen näyttelijöistä ja näyttämötulkinnoista, mutta lukijan täytyy aina muistaa, ettei kuvitus yleensä kerro siitä, mitä Helsingissä nähtiin. Aina ei myöskään käy selville, menikö teatterilla jonkin ohjaajan kaudella hyvin vai huonosti, sillä menestykset ja tappiot käsitellään lomittain ja tieto puuroutuu. Lukuisten näyttelijöiden luettelointi on kuvaaminen tuntuu tarpeettomalta, esim. sivulla 201: ”Dzbanovski oli kylläkin erinomainen koomikko, ja hyviä olivat Mirova 1., Mirova 2. ja Voronina sekä herrat Mirov, Voronin ja Ostrovski, jolla oli kantava ja hyvä lauluääni, mutta joka ei osannut käyttää sitä”. Henkilöluettelo käsittää yli 750 nimeä, ja suurin osa jää taustoittamatta. Sen sijaan liitteenä oleva selostava hakemisto, jossa on kaikkiaan 124 nimeä, painottuu sopivasti toisaalta suomalais-venäläisten teatterisuhteiden kannalta ja toisaalta Venäjän teatterihistorian kannalta merkittäviin henkilöihin. Kaiken kaikkiaan Liisa Bycklingin venäläisen teatterin historia on perusteellisuudessaan vakuuttava ja luotettava.

Marja Jänis

Mökkeily kunniaan!

The Dacha Kingdom: Summer Dwellers and Dwellings in the Baltic Area. Ed. Natalia Baschmakoff & Mari Ristolainen. Helsinki: Gummerus, 2009.

Suomalaiset ovat mökkikansaa, mutta niin ovat venäläisetkin.

Kukapa naapurimaan matkaaja ei olisi törmännyt venäläiseen mökkeilykulttuuriin muodossa tai toisessa. Jokakeväinen kansanvaellus rautatieasemille nuyttien ja työssäkäyvien kera, kuukaudeksi tavoittamattomiin kaunnon tuttava, tyhjentyneet kaupunkien

kadut kesäiltaisina – nämä ovat kaikki datša-kulttuurin toistuvia ilmentymiä. *Datša* on vakiintunut käsitteellinen osa venäläistä elämää, johon, kuten kotoisaan mökkeilyymmekin, liittyy runsas joukko kulttuurisia myyntejä, käytäntöjä ja anekdootteja. Sellaisenaan se on hyvinkin oman kirjansa arvoinen.

Natalia Baschmakoffin ja Mari Ristolaisen toimittama, seminaariesitelmille perustuva *Dacha Kingdom* on mittava kokoelma artikkeleita aiheesta, joka on ollut yllättävän vähän edustettuna tutkimuksessa. Syitä *datša*-tutkimuksen niukkuuteen voi vain arvailla: ilmiöstä itse perustavanlaatuisen kirjan kirjoittanut Stephen Lovell – joka myös on artikkelikokoelmassa mukana – arvelee tämän johtuvan osaksi *datša*-käsitteen ja -ilmiön kääntämisingelmistä. Lovell on varmasti osittain oikeassa: kuinka olisi mahdollista välittää *datšoihin* liittyvät assosiaatiot ja pohjoisen kesän viehäytys niille, jotka eivät ole asiaan tutustuneet? Ehkä myös ilmiön arkipäiväisyys hankaloittaa vetävän tutkimusongelman kehittelmistä. Olipa niin tai näin, *Dacha Kingdom* tarttuu tehtävään ja esittelee yli 20 artikkelin voimin aiheitaan mitä erilaisimmista näkökulmista.

Venäjäksi ja englanniksi kirjoitettujen artikkelien aiheiden monimuotoisuus heijastaa *datša*-kulttuurin ilmeikkyyttä: mukaan mahtuu niin kirjoituksia *datšoista* kirjallisuudessa ja taiteissa kuin Baltian rannikon kesänviettopaikoistakin. Ajallisesti artikkelit käsittävät venäläisen kulttuurin 1800-luvun puolivälistä aina nykyaikaan asti. Kirjan paksuus (508 sivua) on oikeutettu juuri monimuotoisuuden näkökulmasta: kuten Lovell korostaa, kyse ei ole muuttumattomasta ilmiöstä, vaan vaihtelevasta, kehittyvästä kulttuurin osasta, johon ovat heijastuneet yhteiskunnan eri aikoina läpikäymät

muutokset teollistumisesta ja modernisaatiosta aina markkinoiden vapautumiseen Neuvostoliiton hajoamisen jälkeisenä aikana. Myös lähestymistavat aiheeseen ovat kirjavat: siinä missä Lovellin ja muutaman muun kirjoittajan artikkelit pyrkivät yleistajuiseen kulttuurihistoriaan, on joukossa myös spesifimpiin aiheisiin keskittyviä kirjoituksia yksittäisiin henkilöihin ja tapauksiin saakka. Lähestymistavan rajoittamattomuus saattaa tuottaa myös pie-noisia yllätyksiä: mukaan mahtuu äärimmäisen kiinnostavia lukuja Venäjän lähihistoriasta, vaikka jokunen kokoelman venäjänkielisistä artikkeleista onkin kielitaitoiselle ”yleislukijalle” hankalaho-terminologiansa vuoksi.

Kaiken kaikkiaan varsin luettavan kirjan artikkelit korostavat *datša*-kulttuurin kahta keskeistä piirrettä: kesään liittyvää vapaa-ajan viettoa ja *datšoja* kaupunkikulttuuriin liittyvänä ilmiönä, tai pikemminkin sen jatkeina. Kaupunkilaisten maaseutu-asuntojen historia ulottuu pitkälle menneisyyteen, jolloin maata annettiin palkkioksi palveluksesta valtiolle – mistä myös itse *datša*-nimitys. Esikaupunkeihin liittyvä vapaa-ajan asutus puhkesi kukoistukseen Pietari Suuren ja Pietarin kaupungin myötä. Kun tsaari ei enää suvainnut pitkiä poissaoloja kaukana provinssissa, oli hovin herrojen löydettävä maaseutu-asuntonsa lähempää pääkaupunkia. 1800-luvun loppupuolella, kaupungistumisen ja rautateiden myötä, alkoi myös keskiluokka siirtyä kesänviettoon ”luonnon helmaan”. Vilkastunut elämä Pietarin ympäristössä näkyi toukokuusta syyskuuhun kestäneenä juhla- ja huvittelukautena, jonka aikana erityisesti Pavlovskin konsertit vetivät puoleensa väkeä. Pavlovskin kesäiset musiikkitapahtumat olivat, niistä artikkelin kirjoittaneen Richard Stitesin mukaan, myös omiaan avaamaan pääkaupungin

väestölle entisestään ikkunoita Eurooppaan, sillä kotimaisten esiintyjien ohella erityisesti Euroopan saksankieliseltä alueelta saatiin houkuteltua nimekkäitä orkesterinjohtajia. Olipa näiden joukossa myös itse valssikuningas Johann Strauss nuorempi.

1900-luvun vaihteeseen mennessä Pietarin ympäristöön olikin kehittynyt vilkas kesäkulttuuri, joka näkyi paitsi musiikki- myös painokulttuurissa. Keskiluokkaisuudesta *datšnikista* tuli varsinkin pietarilaisten lehtien sivuilla tiuhaan vitsailtu lempiaihe, ja erityisesti *datšojen* sosiaalisen elämän näännyttämät aviomiehet kohosivat pakinoiden ja pilapiirrostensa sankareiksi. Vuosisadan vaihteen luovuuden vuosina useat kirjailijat ja taiteilijat hakivat puolestaan inspiraatiota juuri luonnon helmasta – ja jälleen oli Pietarin kaupungin ympäristö avainasemassa. ”*Dacha Suomessa*” oli tunnetusti yhteinen nimittäjä monella tuon ajan näkyvällä kulttuuripersoonalla, ja yhteinen vapaa-ajanvietto Karjalan Kannaksella ja Suomenlahden rannikolla edisti myös ajatustenvaihtoa ja vaikutteiden leviämistä yli kielirajojen. Kannaksen taiteilijoista on kokoelmassa mukana useampikin, osa mainintoina, osa taas kokonaisen artikkelin aiheena, kuten Jelena Guro Natalia Baschmakoffin artikkelissa. Vaikka aiheesta onkin kirjoitettu aiemmin, olisin kaivannut mukaan jonkinlaista esitystä suomalaisten ja venäläisten kirjailijoiden ja taiteilijoiden yhteyksistä.

Kannaksen sijainti imperiumin pääkaupungin lähellä, mutta kuitenkin etäämpänä vallan vahtikoirista, houkutteli puoleensa myös toisenlaista luovuutta. Marina Vituhnovskaja-Kauppalan artikkeli tuo Mihail Gertsenšteinin vuonna 1906 tapahtuneen murhan kautta esille sen, millaista roolia Kannaksen alue, ja erityisesti Terijoen ympäristö, näytteli ajan poliittisissa erimielisyyksissä.

Alue kun soveltui muuhunkin kuin lepäilyyn, ja tarjosi poliittiselle oppositiolle piilopaikkoja, ja, kuten Gertsensteinin tapauksessa, oikeudenkäynnin suomalaisessa tuomioistuimessa.

Datša-elämä ei lakannut kokonaan olemasta Neuvostoliiton aikana, vaikka vallankumous muuttikin kesäasumisen muotoja. Yksityisdatsat vaihtuivat kollektiiviseen lomailuun ja pioneeri-leireihin. Aluksi oma kesäpaikka oli lähinnä puolueen nimekkäiden oikeus, mutta toisen maailmansodan jälkeen kaupunkiväestö alkoi jälleen pyrkiä maaseudulle, ja Hruštševin aikana maapalstojen viljely tulikin helpommaksi. Hiljalleen käynnistynyt neuvostoturismi toi myös oman sävynsä *datša*-kulttuuriin, kun erityisesti 1960-luvulla moni suuntasi kohti Baltiaa kesänviettoon vuokramökissä.

Viron ja muiden Baltian alueiden mukana olo artikkelissa korostaa sitä, että *datša*-elämä ei suinkaan ole rajoittunut vain Pietarin ja muiden suurkaupunkien välittömään läheisyyteen, vaan se on levinnyt, kuten mikä tahansa muukin vapaa-ajan ilmiö, nopeasti myös maantieteellisesti.

Nyky-Venäjällä *datša* tuntuu olevan sekoitus uutta ja vanhaa. Vapaa-ajanasuntoja löytyy mitä erilaisimmissa muodoissa harmaista hökkelitaloista aina uusrikkaiden kivilinnoja muistuttaviin *kottedžeihin* vartiokoirineen päivineen. Moninaisuus on hämmentävää, mikä ehkä näkyy myös nykyajan *datšoja* käsittelevien artikkelien vähäisenä määränä. Mari Ristolainen on kirjoittanut kiinnostavan tapausartikkelin siitä, millainen vaikutus yhden rikkaan *datšnikin* sponsorimilla monumenteilla on ollut Novorževin kaupunkikuvaan. Kaarina Aitamurto puolestaan käsittelee Neposeda-järjestön lastenleiritointia Käkisalmassa ja sen taustalla vaikuttavaa isänmaallisuutta. Vaikka molemmat

artikkelit tuntuvat ensi näkemältä ottavan hieman kaukaisen lähestymistavan varsinaiseen mökkeilykulttuuriin, tulee niiden kautta ikään kuin kokoavasti esille kaksi *datšoihin* liittyvää olennaista taustavoimaa: taloudellinen ja aatteellinen. Siinä missä rikkaan pietarilaisen *datšnikin* rakennusprojektit ovat muuttaneet Novorževin maalaisimagoa ja sitoneet kaupungin yleisvenäläiseen historiaan Pušhkinin ja Katariina Suuren kautta, näkyy Neposeda-järjestön toiminnassa puolestaan älymystön pyrkimys tehdä moraalista ja henkistä arvoista osa kansalaisten sielunmaisemaa.

Monissa artikkeleissa toistetaan perusajatusta *datšasta* eräänlaisena vapauden ja vapaan mielikuvituksen paikkana. Paitsi kaupunkilaiselämän rasituksista, myös sen säännöistä tuntuu olleen mahdollista poiketa kesäasun-

nolla. Toistuva motiivi myös kirjallisuudessa on rakkaus ja siihen liittyvät seikkailut, ja onpa erotiikkakin saanut yhden artikkelin kokoelmaan. Toisaalta eristyneisyys kiireisestä maailmasta tulee useissa kirjoituksissa esille *datšoihin* liitettävänä idyllinä ja nostalgian tunteina, kuten Maija Könösen artikkelissa Brodskin Kellomäestä. Vaikka kuvitelmissa ja muistelmissa *datša* onkin ollut pakopaikka maailmasta, jossa elämän suuret päätökset tehdään ja elämää suuremmat tarinat tapahtuvat, on kesäasunto tosiasiassa tiivis arkielämän jatke ja osa yhteiskuntaa ja sen sosiaalisia rakenteita. *Datšojen* monimuotoisuus osoittaa vähintään, että elämä jatkuu kaikesta huolimatta senkin jälkeen, kun kirsikkapuut on kaadettu ja viimeinen junanpili vihellys on kuulunut.

Mari Raami

Millaista on hyvä talousjournalismi?

Katja Koikkalainen: *Talousjournalismin tiennäyttäjät Venäjällä Kansainväliset vaikutteet ja paikalliset erityispiirteet Kommersant- ja Vedomosti-sanomalehdissä*. Tampere: Tampere University Press, 2009. 379 s.

Katja Koikkalaisen heinäkuussa 2009 tarkastettu väitöskirja (Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos) käsittelee otsikkonsa mukaisesti talouslehtijournalismin Neuvostoliiton jälkeistä kehitystä kahden esimerkkitapauksen, kotimaisen *Kommersantin* ja ulkomaalaisessa omistuksessa olevan *Vedomostin* kautta. Tarkemmin sanottuna Koikkalaisen väitöskirjan tavoitteena on määritellä talousjournalismin paikka venäläisen median kentällä sekä pohtia sen autonomisuutta suhteessa muihin yhteiskunnallisiin toimijoihin sekä muuhun mediaan. Koikkalaisen tutkimus on

tietävästi ensimmäinen väitöskirjatyön laajuinen venäläiseen talousjournalismiin keskittyvä tutkimus, jonka eduksi voidaan lukea sen monipuolinen tutkimusote – Koikkalainen pyrkii vastaamaan kysymykseen venäläisen talousjournalismin kehityksestä sekä lehtiaineistoihin perustuvan määrällisen sisällön erittelyn kautta että toimittajiin kohdistuvan haastattelututkimuksen avulla.

Tutkimuksesta käy ilmi, että nämä kaksi lehteä eivät ole toimineet suunnannäyttäjinä ainoastaan nykyvenäläiselle talousjournalismille. Niiden kehityshistoriaa katsomalla voidaan myös havaita se, kuinka erilaiset talouden instituutiot ja toimijat on koulutettu toimimaan Venäjän markkinoilla suureksi osaksi juuri tämän ”uuden lehdistön” (s. 85) avulla. Yhteiskunnallinen tilausuudentyypisille (lue: ei-neuvos-